

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**אבות פרק א משנה ב****"הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד..."**

אבות (פ"א מ"ב) 'שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים', ע"כ.

א-

בפי' רע"ב (שם) בד"ה העולם עומד, **לא נברא העולם אלא בשביל שלשה דברים הללו, עכ"ל.**

שם (מ"ח) 'ר'בן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם" (זכריה ח טז), ע"כ.

בפי' רע"ב (שם) בד"ה העולם עומד, **ישובן של בני אדם מתקיים. אין זה כמו העולם עומד דלעיל, עכ"ל.**

מבואר בדבריו דאף דשני התנאים נקטו דבריהם בלשון אחד 'העולם עומד', מ"מ אין כוונתם שיהיה, דשמעון הצדיק דבר על סיבת בריאת העולם, ואילו ר'בן שמעון בן גמליאל דבר על קיום ישובן של בני אדם.

ב-

וכ"ה בתוס' יו"ט (שם מ"ח) בד"ה העולם עומד, פירש הר"ב ישובן של בני אדם מתקיים. ומתיישב בזה הפירוש דלא תקשה אדתנן במשנה ב' שלשה דברים אחרים שעליהם העולם עומד. ואף על פי שפירש שם הר"ב שהוא על בריאת העולם שבשבילם נברא, עם כל זה לא היה צריך לקיום העולם ג"כ זולת אלו השלשה, דהואיל והם סבה לשיהא נברא אחר שלא היה, כ"ש שיהיו סבה לשיתקיים אחר שהוא נברא, דמאי דלא הוה הוה בשבילם, כל שכן דמאי דהוה שיהא בהוייתו בשבילם.

לפיכך מפרש הר"ב דהנך דהכא על יישובן של בני אדם נאמרו, ולא על סבת הויית העולם בכללו, שהרי תורה ועבודה וגמילות חסדים יוכל להתקיים בבני אדם ואף על פי שאינן מתיישבין ביחד כראוי מצד שאין דין אמת ושלום. כי יהיו שרידי ה' יחידי סגולה שיתקיים על ידם השלשה עמודים שבמשנת שמעון הצדיק, וכו' עכ"ל.

ומבואר בדבריו בבואר דברי הרע"ב דמכיון שסיבת בריאת העולם היתה בגלל ג' דברים והם: תורה עבודה וגמ"ח, כ"ש שיהיו סיבה לקיימו אחר שנברא, ולכן פירש דברי רשב"ג שאמר על שלשה דברים העולם עומד וכו', ע"כ הכוונה לקיום ישובו של העולם וצריכים עוד ג' דברים אחרים [והם: דין אמת ושלום].

ג-

בטור (ח"מ ס"א) ר'בן שמעון בן גמליאל אומר על ג' דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום פי' ה"ר יונה ז"ל אין פירושו שבשביל ג' דברים אלו נברא העולם, שהרי בתחילת הפרק אומר על ג' דברים העולם עומד ואינם אלו שזכר כאן, **אלא מתחלה אמר שבשביל ג' דברים 'נברא העולם' ואלו הן התורה והעבודה וגמילות חסדים, תורה דכתיב ה' קנני ראשית דרכו" (משלי ח כב) אמרה תורה**

אני נבראתי לפני כל הנבראים ובעבורי נבראו כל הנבראים, וכן בשביל העבודה שבחר הקדוש ברוך הוא בישראל מכל האומות ובחר בבית המקדש מבכל המקומות שיעבדוהו בו ובשבילו נברא העולם, וכן גמילות חסדים שהיא מדת חסד שגורמת להיות לרצון לפני הש"י. **וכאן אמר העולם 'קיים' פירוש אחר שנברא מתקיים על ידי אלו שעל ידי הדיינין שדנין בין איש לחבירו העולם קיים, כי אלמלא הדין כל דאלים גבר, וכן האמת כמו שאמרו (ע"י שבת קד א) שקר אין לו רגלים, אבל האמת הוא יסוד ומעמד גדול לכל הדברים. וכן השלום כמו שאמרו (אבות פ"ג מ"ב) הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מורא מלכות איש את רעהו חיים בלעו ע"כ, עכ"ל.**

ד-

ובבית יוסף (שם) ר'בן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם קיים וכו'. סוף פרק קמא דאבות (מ"ח) פירש ה"ר יונה ז"ל (שם מ"ב) אין פירושו שבשביל שלשה דברים אלו נברא העולם וכו'. וא"ת והלא בשלשה שנברא העולם יספיק לקיימו שמי שהוא סבה להוות הדבר כל שכן שיקיימו. וי"ל ששמעון הצדיק דבר כפי זמנו שהיה בית

הוא פירש שכל שלשה דברים שהזכיר ר'בן שמעון בן גמליאל הם בענין הדין. כי מה שאמר על הדין הוא תלוי בדין לדונו לאמתו. ועל האמת תלוי בעדים שלא יעידו שקר. ועל השלום תלוי בעלי הדין לסלק מריבה מביניהם ולקבל עליהם את הדין בסבר פנים יפות, עכ"ל.

שם 1 **ואל תתמה שהרי אמרו** (ברכות יז ב) **לא נברא העולם אלא בשביל חנינה בני, ועוד אמרו** (שם א) **לא נברא העולם אלא לצוות לזה, על פסוק "כי זה כל האדם"** (קהלת יב ג) **ועמ"ש** [סוף משנה ד' פ"ג דסוטה, עכ"ל.

שם 2 **ועל דרך זו יתפרש "או יחזק במעוזי יעשה שלום ל"י"** (ישעיה כז ה) שהנותן צדקה לפני גורם שלום, שאלי"כ היה הענין גוזל והיה הנגזל משיים דמי מלחמה בשלום (מלכים א' ב ה),

ואפשר לפרש שכל שלשה דברים שהזכיר ר'בן שמעון בן גמליאל הם בענין הדין. כי מה שאמר על הדין הוא תלוי בדין לדונו לאמתו. ועל האמת תלוי בעדים שלא יעידו שקר. ועל השלום תלוי בעלי הדין לסלק מריבה מביניהם ולקבל עליהם את הדין בסבר פנים יפות, עכ"ל.

שם 2 **ועל דרך זו יתפרש "או יחזק במעוזי יעשה שלום ל"י"** (ישעיה כז ה) שהנותן צדקה לפני גורם שלום, שאלי"כ היה הענין גוזל והיה הנגזל משיים דמי מלחמה בשלום (מלכים א' ב ה),

לתגובות הארות ולקבלת הגליון 'באר התורה':

a0527677650@gmail.com